

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ПРАВОСУДДЯ ПІСЛЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19

У статті досліджено вплив пандемії COVID-19 на застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час здійснення судочинства. Стрімке поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, поєднане зі встановленням карантинних обмежень і запровадженням протиепідемічних заходів, суттєво активізувало розвиток електронного правосуддя. Розкрито проблему наявності плутанини у визначенні поняття електронного правосуддя та його структури, назви, змісту окремих елементів. Наведено аргументи на користь вживання на національному рівні терміна «дистанційне правосуддя», що позначає окремий елемент електронного правосуддя, який передбачає розгляд, вирішення судової справи за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій без необхідності присутності в залі судових засідань. З огляду на безпрецедентний масштаб застосування дистанційного правосуддя важливо проводити науковий аналіз його стану. Ретельне вивчення способів здійснення дистанційного правосуддя, аналіз його переваг і проблемних аспектів дасть змогу обґрунтовано оцінити перспективи застосування дистанційного правосуддя на постійній основі, зокрема в Україні. Аргументовано, що оцінювання впливу дистанційного правосуддя на реалізацію права особи на судовий захист слід здійснювати крізь призму дотримання та повноцінної реалізації конституційних засад судочинства. Важливо охарактеризувати, наскільки повноцінно під час здійснення правосуддя дистанційно забезпечується рівність учасників судового процесу перед законом і судом, змагальність сторін та свобода в наданні суду своїх доказів і в доведенні перед ним їх переконливості, гласність судового процесу тощо. Зроблено висновок, що науковий аналіз можливостей належної реалізації конституційних засад судочинства під час здійснення правосуддя дистанційно слугуватиме джерелом інформації обґрунтованого рішення щодо майбутніх масштабів та форматів застосування цієї форми правосуддя в Україні.

Ключові слова: електронне правосуддя, інформаційно-комунікаційні технології, коронавірусні обмеження, відео-, аудіоконференції, конституційні засади судочинства.

Постановка проблеми. Впровадження електронного правосуддя, тобто активне застосування інформаційно-комунікаційних технологій у судочинстві, вже довгий час є одним із основних трендів у більшості держав світу. Підвищення ефективності судового захисту, поліпшення доступу до правосуддя, забезпечення відкритості, спрощення судових процедур, економія фінансових і людських ресурсів були основними причинами поступового впровадження різних елементів електронного правосуддя. Однак стрімке поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (далі – COVID-19), поєднане зі встановленням карантинних обмежень і запровадженням протиепідемічних заходів, суттєво активізувало цифровізацію правосуддя. Неочікувано та надзвичайно швидко судам, як і іншим органам публічної адміністрації,

довелося змінювати свої практики й процедури за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. З усіх елементів електронного правосуддя найбільшого розвитку та широкого застосування набув елемент так званого дистанційного правосуддя – розгляд судової справи за допомогою сучасних технологій. У період активної фази пандемії, починаючи з березня 2020 р., більшість судових засідань у світі відбувалися в режимі відео-, аудіоконференцій, тобто без присутності сторін, учасників справи, працівників суду в залі судових засідань.

Таке розширене використання дистанційного судового розгляду спочатку запроваджувалося як тимчасовий захід, але нині абсолютно очевидно, що дистанційне судочинство стане одним із постійних способів здійснення правосуддя. Відкритим залишається лише питання про формат і масштаб застосування дистанційного

правосуддя. Отже, вкрай важливо ретельно вивчити наявний досвід здійснення дистанційного правосуддя та зробити аналіз його переваг і проблемних аспектів, що дасть змогу обґрунтовано оцінити перспективи застосування дистанційного правосуддя на постійній основі, зокрема в Україні.

Огляд основних публікацій. Унаслідок глобального розвитку цифрових технологій та їх активного застосування в праві увага до електронного правосуддя як у міжнародному, так і у вітчизняному правознавстві в останні два десятиліття помітно зростає. Це питання вивчали такі закордонні дослідники, як Р. Саскінд, Х. Генн, Т. Брейгельманн, Р. Сміт, Н. Байром, Дж. Прескотт. В Україні також опубліковано низку праць, спеціально присвячених електронному правосуддю та суміжним процесуальним інститутам. Варто виокремити дослідження з цієї проблематики О. Бринцева, О. Берназюка, В. Білоуса, Н. Голубєвої, А. Каламайка, В. Мильцевої.

Однак абсолютну більшість праць підготовлено та опубліковано ще до пандемії, яка спричинила активізацію використання дистанційного правосуддя та формування значної кількості нових емпіричних даних. З огляду на зазначене є потреба узагальнити та проаналізувати актуальний міжнародний і вітчизняний досвід здійснення дистанційного правосуддя під час та після пандемії COVID-19.

Метою статті є намагання проілюструвати важливість наукового аналізу можливостей належної реалізації конституційних засад судочинства під час здійснення правосуддя дистанційно. Для обґрунтованого рішення щодо майбутніх масштабів і форматів здійснення правосуддя дистанційно надзвичайно важливо проаналізувати величезну емпіричну базу даних щодо проведення судових засідань поза межами приміщень суду, що накопичилися за понад два роки активної фази пандемії COVID-19 та не могли бути предметом дослідження раніше виданих наукових праць.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з розвитком цифрових технологій в абсолютній більшості країн світу вже протягом певного часу запроваджується система електронного урядування, одним із елементів якої є електронне правосуддя. Вітчизняні науковці висловлюють різні думки стосовно визначення поняття електронного правосуддя та його структури, назви, змісту окремих елементів. Варто зазначити, що в науковій літературі немає єдності навіть щодо уніфікованого терміна, адже поширеним є використання понять «електронне правосуддя», «електронне судочинство», «електронний суд».

Деякі науковці ототожнюють поняття «електронне правосуддя» і «електронне судочинство» та вважають їх особливою формою організації судової влади, що ґрунтується на застосуванні цифрових технологій, натомість електронний суд є елементом електронного судочинства (правосуддя), у межах якого забезпечується розгляд та вирішення судової справи за допомогою відповідних інформаційних технологій¹. Згідно з іншою думкою усі три терміни є однаковими за значенням, адже під поняттям «електронний суд / судочинство / правосуддя» мають на увазі різні технології, які застосовуються в судочинстві. Зміст понять такий: «спосіб і форми здійснення учасниками судочинства процесуальних дій з використанням інформаційних технологій» чи «спосіб здійснення правосуддя, заснований на використанні інформаційних технологій»². Слід зазначити, що схожій позиції щодо ототожнення понять «електронне правосуддя», «електронне судочинство», «електронний суд» дотримується більшість дослідників³. Підсумовуючи, доцільно констатувати, що, попри широкий спектр потенційних назв, найбільш уживаним усе-таки є термін «електронне правосуддя». Саме тому використовуємо його і в нашій статті.

Слід також зауважити, що в більшості країн використовують ще низку схожих термінів, які дедалі активніше входять і у вітчизняний науковий обіг та публіцистичний дискурс, зокрема: віддалене, віртуальне, безконтактне, кібер-, онлайн-правосуддя. Річард Саскінд, радник з інформаційних технологій лорда – головного судді Англії та Вельсу, справедливо стверджує про зростаючу плутанину, що виникає внаслідок вживання такого широкого діапазону термінів⁴. Він пропонує спростити і стандартизувати терміни, запровадити їх нову таксономію з поділом на загальний і деякі більш конкретні терміни. Наприклад, для Англії та Вельсу Р. Саскінд обґрунтовує доцільність використання терміна «дистанційне правосуддя» (*remote justice*) на позначення усіх можливих способів розгляду судової справи (відео-, аудіоконференція, письмове провадження) за допомогою інформаційно-комунікаційних

¹ Олександр Берназюк, «Поняття та особливості електронного судочинства в Україні», *Право і суспільство* 3/4 (2019): 19.

² Неллі Голубєва, *Електронне судочинство: міжнародний досвід* (Одеса: Фенікс, 2020), 9.

³ Олексій Бринцев, «*Електронний суд*» в Україні. *Досвід та перспективи* (Харків: Право, 2016), 25; Наталія Логінова, «Упровадження електронного правосуддя в систему судочинства», *Актуальні проблеми держави і права* 72 (2014): 431; Вероніка Мильцева, «Електронне правосуддя: виникнення та перспективи розвитку» (дис. д-ра філософії, КНУ ім. Т. Шевченка, 2020), 25.

⁴ Richard Susskind, «The future of courts,» *The Practice* 6 (5) (July/August 2020), <https://thepractice.law.harvard.edu/article/the-future-of-courts/>.

технологій без необхідності присутності в залі судових засідань. Варто зацентувати, що в такому розумінні термін «дистанційне правосуддя» (*remote hearings*) використовують провідні міжнародні організації, органи судової влади різних країн, наукові установи та окремі науковці⁵.

Цілковито погоджуючись із необхідністю забезпечення чіткості та уніфікації термінів, пропонуємо як у межах цієї публікації, так і в загальному науковому вжитку використовувати термін «електронне правосуддя» як загальне поняття, що містить у собі різні елементи здійснення правосуддя та функціонування судової системи із застосуванням цифрових технологій. Такими елементами, зокрема, є:

1) ведення електронного діловодства, збереження справ і централізоване зберігання процесуальних та інших документів й інформації в єдиній базі даних;

2) обмін документами та інформацією (надсилання й отримання документів та інформації, спільна робота з документами) в електронній формі між судами, учасниками судового процесу;

3) отримання судових повісток, повідомлень, рішень, інформації про дату та місце розгляду справи засобами електронного зв'язку;

4) визначення судді (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи;

5) використання технологій для дослідження електронних доказів;

6) участь учасників судового процесу в судовому засіданні в режимі відеоконференції;

7) фіксування судових засідань шляхом аудіо- та відеозапису;

8) ухвалення та оприлюднення судових актів;

9) передача до виконання та виконання судових рішень в електронному вигляді;

10) електронна система управління кадрами, фінансового та бухгалтерського обліку;

11) електронна система судової статистики;

12) електронні архіви та електронна бібліотека суду тощо.

Терміном «дистанційне правосуддя» доцільно виокремити елемент електронного правосуддя, що передбачає розгляд і вирішення судової справи за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій без необхідності присутності

в залі судових засідань. Пропоноване значення терміна «дистанційне правосуддя» охоплює проведення судових засідань без фізичної присутності в залі судових засідань не лише учасників судової справи, а й суддів і працівників суду.

Чітке структурування електронного правосуддя та означення (дефініціювання) його окремих елементів сприятиме їх кращому змістовому розумінню та предметній характеристиці. Структурування електронного правосуддя за окремими елементами дасть змогу як систематизувати та впорядкувати знання про загальне поняття, так і акцентувати увагу на окремих елементах. Останнє надзвичайно важливо для дослідження стану запровадження кожного окремого елементу електронного правосуддя, його функціональних особливостей. Такий аналіз дає змогу визначати переваги й недоліки впровадження того чи іншого елементу, а відтак усувати негативні аспекти застосування та розвивати позитивні практики.

Саме тому в межах цієї статті розглядаємо дистанційне правосуддя як окремий елемент електронного правосуддя, а також привертаємо увагу до важливості проведення наукового аналізу стану його застосування. Безпрецедентний масштаб впровадження відео- та аудіотехнологій у судову систему внаслідок пандемії зумовлює актуальність ретельного вивчення дистанційного правосуддя.

Стрімкий перехід до проведення судових засідань онлайн супроводжувався значною кількістю позитивних і негативних чинників для забезпечення права особи на судовий захист. Завдяки дистанційному формату вдалося тією чи іншою мірою забезпечити доступ до правосуддя, а також дотримання розумних строків розгляду справ. Проте певним чином загострилися проблеми якості правосуддя, нерівності сторін, змагальності, забезпечення приватності тощо.

Крім того, показовим є оцінювання дистанційного правосуддя суддями. Зокрема, деякі судді констатують наявність ризику процесуальної несправедливості під час проведення дистанційних слухань, однак зауважують, що такий ризик однаково впливає на обидві сторони процесу⁶. В іншій справі суддя дійшов висновку, що дистанційне слухання може бути справедливим для сторін за умови ретельного й неупередженого ведення справи. Утім, далі в судовому рішенні суддя зазначив, що «урочисту формальність і зосередженість зали суду важко відтворити під час дистанційного

⁵ *Remote Hearing Toolkit*, 2020, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/unitar-orolsi_remote_hearing_toolkit_2020.pdf; *Civil Justice in England and Wales Protocol Regarding Remote Hearings* (20 March 2020); *Practical Guidelines for Remote Judging in Central and Eastern Europe* (CEELI Institute, August 2021), http://ceeliinstitute.org/wp-content/uploads/2021/08/Remote_Judging_2021Book_Final.pdf; Gabry Vanderveen, "Remote justice: a visual essay on the response of the Dutch justice system to the COVID-19 pandemic," *Visual Studies* (21 Mar 2022), <https://doi.org/10.1080/1472586X.2022.2050941>.

⁶ Jeremy Brier and Wei Jian Chan, *Remote Hearings, Adjournments and the Challenges of COVID-19: Guidance, Authorities and Anecdotes*. Webinar slides. 2020, <https://files.essexcourt.com/wp-content/uploads/2020/04/01140643/Remote-Hearings-Adjournments.pdf>.

слухання, і найважливіше те, що складні багаторівневі людські комунікації та спостереження, які мають місце під час змістовного судового розгляду показів свідків, значно ускладнюються, коли слухання проводяться дистанційно». Відтак суддя задовольнив клопотання сторони відкласти розгляд справи для проведення судового засідання в залі суду⁷.

Утім, щоденна практика демонструє, що, незважаючи на можливі недоліки та хибні дистанційного судочинства, його розвиток і подальша імплементація невідворотні. Про необхідність розроблення стратегії трансформації судової влади з метою застосування переваг ухвалених під час пандемії рішень, а також перегляду деяких аспектів традиційного функціонування судів, зокрема і з використанням нових технологій, зазначає Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СЕРЕЖ)⁸. Водночас Комісія наголошує, що дистанційні судові засідання та відеоконференції, а також подальший розвиток цифрового правосуддя мають завжди відбуватися відповідно до основних прав та принципів справедливого судового розгляду. Необхідно регулярно оцінювати вплив цих технологій на здійснення правосуддя і в разі потреби коригувати.

Звісно, на національному рівні таке оцінювання впливу дистанційного правосуддя на реалізацію права особи на судовий захист слід здійснювати з огляду на можливість повноцінної реалізації конституційних засад судочинства. За своєю юридичною сутністю основні засади судочинства – це його конституційні, міжгалузеві принципи, які мають фундаментальний характер для різних видів судочинства: цивільного, кримінального, адміністративного, у господарських судах⁹. Крім того, визначені ч. 3 ст. 129 Конституції України засади є конституційними гарантіями права на судовий захист¹⁰. Саме гарантії забезпечують перехід задекларованої змоги володіти правом на судовий захист до реального користування ним¹¹, а також є фундаментом

ефективного функціонування судової системи¹². Натомість невиконання приписів процесуальних норм, що містяться в процесуальному законодавстві та ґрунтуються на конституційних засадах судочинства, визнається безумовною підставою скасування судових рішень і пов'язується з суттєвими порушеннями судових процедур, які в більшості випадків не сумісні з правом на судовий захист (ст. 55 Конституції України) та унеможливають належну його реалізацію¹³. Отже, вкрай важливо охарактеризувати, наскільки повноцінно під час здійснення правосуддя дистанційно забезпечується рівність учасників судового процесу перед законом і судом, змагальність сторін та свобода в наданні суду своїх доказів і в доведенні перед ним їх переконливості, гласність судового процесу тощо. Науковий аналіз можливостей належної реалізації конституційних засад судочинства під час здійснення правосуддя дистанційно слугуватиме джерелом інформації обґрунтованого рішення щодо майбутніх масштабів і форматів застосування цієї форми правосуддя в Україні.

Висновки

Дистанційне правосуддя, що є одним із елементів електронного правосуддя, передбачає проведення судових засідань у режимі відео-, аудіоконференцій без фізичної присутності в залі судових засідань учасників судової справи, суддів, працівників суду. Пандемія COVID-19 та спричинені нею карантинні обмеження призвели до використання різних форм дистанційного правосуддя абсолютною більшістю судових систем світу. У багатьох країнах форма проведення судового засідання в режимі аудіо- або відеоконференції, коли сторони, їхні представники, судді, працівники суду перебувають за межами суду, стала основною формою слухання, тоді як винятки мали додатково обумовлюватись. Попередні дослідження та судова практика свідчать про контроверсійний вплив дистанційного правосуддя на права сторін, а також на ефективність правосуддя. Перш ніж надалі на рівні державної політики впроваджувати практики вирішення судових спорів поза межами приміщення суду, потрібно встановити

⁷ *SC v University Hospital Southampton NHS Foundation Trust [2020] EWHC 1445 (QB)*, <https://www.casemine.com/judgement/uk/5edf21902c94e0636885c8d9>.

⁸ Декларація Європейської комісії з питань ефективності правосуддя «Отримані уроки і виклики, які постали перед судовою владою під час пандемії COVID-19 і після неї», 10 червня 2020, <https://tm.coe.int/cepej-declaration-on-lessons-learned-cepej-2020-8rev/16809ede8b>.

⁹ Конституція України: науково-практичний коментар, редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. (Харків: Право, 2011), 900.

¹⁰ Рішення Конституційного Суду України, справа 13-рп/2011, 2 листопада 2011, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-11#Text>.

¹¹ Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, О. М. Лисенко, А. А. Мелешевич, *Конституційне право*, за заг. ред. М. І. Козюбри (Київ: ВАІТЕ, 2021), 181.

¹² Мірило верховенства права (правовладдя) національного рівня: практика України (*Rule of law Checklist at national level: case of Ukraine*), за заг. ред. М. Козюбри; упоряд. та авт. комент.: В. Венгер, А. Засць, Є. Зверев, М. Козюбра, Ю. Матвєєва, О. Цельєв; Центр дослідження проблем верховенства права та його втілення в національну практику України Національного університету «Кієво-Могилянська академія» (Київ, 2020), 124.

¹³ Конституція України: науково-практичний коментар, 900.

чіткі цілі й усвідомити основні переваги та можливі ризики. До того ж потрібно оцінити дистанційне правосуддя не стільки і не тільки щодо його ефективності. За таких обставин доцільним

є погляд на застосування і розвиток дистанційного правосуддя крізь призму дотримання та повноцінної реалізації конституційних засад судочинства.

Список використаної літератури

- Барабаш, Ю. Г., О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, О. М. Лисенко, А. А. Мелешевич. *Конституційне право*, за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: ВАІТЕ, 2021.
- Берназюк, Олександр. «Поняття та особливості електронного судочинства в Україні». *Право і суспільство* 3/2 (2019): 15–20.
- Бринцев, Олексій. *«Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи*. Харків: Право, 2016.
- Голубєва, Неллі. *Електронне судочинство: міжнародний досвід*. Одеса: Фенікс, 2020.
- Конституція України: науково-практичний коментар*, редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. Харків: Право, 2011.
- Логінова, Наталія. «Упровадження електронного правосуддя в систему судочинства». *Актуальні проблеми держави і права* 72 (2014): 429–35.
- Мильцева, Вероніка. «Електронне правосуддя: виникнення та перспективи розвитку». Дис. д-ра філософії, КНУ ім. Т. Шевченка, 2020.
- Мірило верховенства права (правовладдя) національного рівня: практика України (Rule of law Checklist at national level: case of Ukraine)*, за заг. ред. М. Козюбри; упоряд. та авт. комент.: В. Венгер, А. Засць, Є. Зверєв, М. Козюбра, Ю. Матвєєва, О. Цельєв; Центр дослідження проблем верховенства права та його втілення в національну практику України Національного університету «Києво-Могилянська академія». Київ, 2020.
- Barabash, Y., O. Boryslavska, V. Venher, M. Koziubra, O. Lysenko, and A. Meleshevych. *Konstytutsiine pravo [Constitutional law]*, edited by M. Koziubra. Kyiv: VAITE, 2021 [in Ukrainian].
- Bernaziuk, Oleksandr. "Concepts and features of electronic justice in Ukraine." *Law and Society* 3/2 (2019): 15–20 [in Ukrainian].
- Brier, Jeremy, and Wei Jian Chan. *Remote Hearings, Adjournments and the Challenges of COVID-19: Guidance, Authorities and Anecdotes*. Webinar slides. 2020. <https://files.essexcourt.com/wp-content/uploads/2020/04/01140643/Remote-Hearings-Adjournments.pdf>.
- Bryntsev, Oleksii. "Elektronnyi sud" v Ukraini. *Dosvid ta perspektivy [“Electronic court” in Ukraine. Experience and perspectives]*. Kharkiv: Pravo, 2016 [in Ukrainian].
- Civil Justice in England and Wales Protocol Regarding Remote Hearings*. 20 March 2020.
- Golubeva, Nelli. *Elektronne sudochynstvo: mizhnarodnyi dosvid [Electronic justice: international experience]*. Odesa: Feniks, 2020 [in Ukrainian].
- Konstytutsiia Ukrainy: naukovo-praktychnyi komentar [The Constitution of Ukraine: a scientific and practical commentary]*, editor: V. Tatsii (chairman) and others. Kharkiv: Pravo, 2011 [in Ukrainian].
- Loginova, Nataliia. "Implementation of electronic justice in the judicial system." *Actual Problems of the State and Law* 72 (2014): 429–35 [in Ukrainian].
- Brier, Jeremy, and Wei Jian Chan. *Remote Hearings, Adjournments and the Challenges of COVID-19: Guidance, Authorities and Anecdotes*. Webinar slides. 2020. <https://files.essexcourt.com/wp-content/uploads/2020/04/01140643/Remote-Hearings-Adjournments.pdf>.
- Civil Justice in England and Wales Protocol Regarding Remote Hearings*. 20 March 2020. <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2020/03/Civil-court-guidance-on-how-to-conduct-remote-hearings.pdf>.
- Practical Guidelines for Remote Judging in Central and Eastern Europe*. CEELI Institute, August 2021. http://ceeliinstitute.org/wp-content/uploads/2021/08/Remote_Judging_2021Book_Final.pdf.
- Remote Hearing Toolkit*. 2020. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/unitar-orolsi_remote_hearing_toolkit_2020.pdf.
- SC v University Hospital Southampton NHS Foundation Trust [2020] EWHC 1445 (QB)*. <https://www.casemine.com/judgement/uk/5edf21902c94e0636885c8d9>.
- Susskind, Richard. "The future of courts." *The Practice* 6 (5) (July/August 2020). <https://thepractice.law.harvard.edu/article/the-future-of-courts/>.
- Vanderveen, Gabry. "Remote justice: a visual essay on the response of the Dutch justice system to the COVID-19 pandemic." *Visual Studies* (21 Mar 2022). <https://doi.org/10.1080/1472586X.2022.2050941>.
- Myltseva, Veronika. "Electronic justice: emergence and development prospects." PhD diss., Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2020 [in Ukrainian].
- Practical Guidelines for Remote Judging in Central and Eastern Europe*. CEELI Institute, August 2021. http://ceeliinstitute.org/wp-content/uploads/2021/08/Remote_Judging_2021Book_Final.pdf.
- Remote Hearing Toolkit*. 2020. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/unitar-orolsi_remote_hearing_toolkit_2020.pdf.
- Rule of law Checklist at national level: case of Ukraine*, edited by M. Koziubra; V. Venher, A. Zayets, Ie. Zvieriev, M. Koziubra, Yu. Matvieieva, O. Tseliev; The Center for Research on the Rule of Law and its Implementation in Ukraine of the National University of Kyiv-Mohyla Academy. Kyiv, 2020 [in Ukrainian].
- SC v University Hospital Southampton NHS Foundation Trust [2020] EWHC 1445 (QB)*. <https://www.casemine.com/judgement/uk/5edf21902c94e0636885c8d9>.
- Susskind, Richard. "The future of courts." *The Practice* 6 (5) (July/August 2020). <https://thepractice.law.harvard.edu/article/the-future-of-courts/>.
- Vanderveen, Gabry. "Remote justice: a visual essay on the response of the Dutch justice system to the COVID-19 pandemic." *Visual Studies* (21 Mar 2022). <https://doi.org/10.1080/1472586X.2022.2050941>.

Andrii Koshman

PERSPECTIVES FOR THE APPLICATION OF REMOTE JUSTICE AFTER COVID-19 PANDEMIC

The article studies the influence of COVID-19 pandemic on the implementation of information and communication technology while delivering justice. Rapid spread of SARS COVID-19, connected with the introduction of quarantine limitations and introduction of anti-epidemic measures greatly contributed to the development of electronic justice. The core reason for the misapprehension has been uncovered to determine the concept of electronic justice and its structure as well as the name and content of its separate elements. It also provides supporting points for the usage of the concept of remote justice on the national level, which is viewed as a separate element of electronic justice and envisages case hearing and deciding with the help of information and communication technology without the mandatory presence at the courtroom. Previous research and court practice prove the controversial impact of remote justice on the parties' rights and the justice efficiency. Attention is drawn to the importance of conducting scientific analysis of remote justice from the point of view of its unprecedented volume of implementation. A number of countries have adopted the system of holding remote court trials as a main form of hearing a case while other exceptions had to be conditioned. In such cases court hearings are delivered by means of audio or video conferences when the parties, their representatives, judges and court employees are outside the courtroom. In-depth study of the ways to carry out remote justice, analysis of its benefits and problematic aspects will give an opportunity to precisely assess the prospects of remote justice implementation on a regular basis particularly in Ukraine. The article justifies an idea that the assessment of the remote justice impact on the delivery of the personal right of the court protection should be carried out by means of adherence to and full implementation of constitutional principles of judicial proceedings. It is essential to characterize how completely the equality of the court trial parties is proved in front of the law and court during the remote delivery of justice; it is also applicable to the competitiveness of the parties, freedom to provide proofs to court, proving of them in front of the court, transparency of the trial etc. It has been concluded that the scientific analysis of opportunities which are provided by the independent implementation of constitutional concepts, which are held by remote justice will serve as a source of information to decide on the future volume and formats of implementation of this form of justice in Ukraine.

Keywords: e-Justice, information and communication technologies, coronavirus restrictions, video and audio hearings, constitutional principles of judicial proceedings.

Матеріал надійшов 30.09.2022

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)